

Mladinska dela štirih literarnih ustvarjalcev, članov mariborske peterice

DRAGICA HARAMIJA

Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Filozofska fakulteta,
Koroška cesta 160, SI 2000 Maribor, dragica.haramija@um.si

1.02 Pregledni znanstveni članek – 1.02 Review article

V članku so predstavljena literarna dela štirih avtorjev mariborske peterice, France Forstneriča, Marijana Krambergerja, Andreja Brvarja in Toneta Partljiča, ki sodijo v mladinsko književnost. Eden temeljnih elementov mladinskega ustvarjanja vseh štirih avtorjev je avtobiografskost, ki je v obravnavanih delih usmerjena na motive iz otroštva, glavni lik je otrok/pisatelj/pripovedovalec v času svojega otroštva, izjema so Partljičeva dela, ki sodijo med biografije in avanturistično prozo. Trije avtorji so bili za svoja mladinska dela tudi nagrajeni.

The article looks at the works of children's literature in the literary opus of four authors, members of the group known as the *Maribor Five*, France Forstnerič, Marijan Kramberger, Andrej Brvar and Tone Partljič. One of the basic features in the writing for young readers of all three authors is an autobiographic element, directing them to motifs from childhood. The main character is the child/author/narrator at a younger age, the exception being certain works by Partljič, which can be classified as biographical and adventure prose. Three authors have also received awards for their works for young readers.

Ključne besede: mladinska književnost, mariborska peterica, France Forstnerič, Marijan Kramberger, Andrej Brvar, Tone Partljič

Key words: children's literature, group Maribor Five, France Forstnerič, Marijan Kramberger, Andrej Brvar, Tone Partljič

---

1 Uvod¹

Mariborska peterica, literarna skupina, ki so ji pripadali Andrej Brvar (1945), France Forstnerič (1933–2007), Drago Jančar (1948), Marijan Kramberger (1938–2015) in Tone Partljič (1940), je leta 1973 izdala knjigo *Skupaj*, v njej se je vsak od avtorjev predstavil z zanj tipičnim delom.² V uvodu h knjigi, naslovljenem Zakaj izdajamo

---

¹ Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (*Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine* – vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

² Avtorji so razvrščeni po abecednem principu, njihova dela so po obsegu primerljiva (vsak približno 40 strani), vendar so zvrstno-vrstno zelo raznolika: Andrej Brvar *Pesmi za Vando*, France Forstnerič *Brlog*, Drago Jančar *Krištof*, Marijan Kramberger *Drava življenja I*, Tone Partljič *Ščuke pa ni*.

to skupno knjigo in kaj hočemo doseči z njo?, je Marijan Kramberger (1973: 5–7) izpostavil nekaj bistvenih premislekov o tem, zakaj so se odločili za izid skupnega dela: knjiga je bila neke vrste protest in manifest premislekov o kakovosti literature brez določanja avtorjevega kraja bivanja, torej je šlo za poskus decentralizacije vrednosti (in vrednotenja) literarnih del, pri čemer je Kramberger uporabil pojem province kot zemljepisni pojem in pojav. Skupna knjiga kaže na zastavljeni literarni standard, ki naj bi se razvijal decentralizirano, hkrati pa je apel za pravičnejše sprejemanje zakonskih podlag za delovanje prebivalstva na področju kulture.³ Ne nazadnje pa je Kramberger poudaril prijateljstvo peterice kot ključni element odločitve za skupno knjigo. Marjan Dolgan je ob izidu večavtorske knjige zapisal, da »gre le za enega izmed načinov funkcioniranja razvitega literarnega življenja« (Dolgan 1974: 570), hkrati pa delo *Skupaj* zastopa literarni policentrizem, s katerim je želela mariborska peterica »na manifestativen način pokazati, da se da dobro in sodobno pisati tudi zunaj državnega središča« (P. G. 2015).

Mariborska peterica v temelju torej ni nakazovala nove literarne smeri ustvarjanja, temveč je bila skupina (že) renomiranih literarnih ustvarjalcev, ki so živeli in ustvarjali izven Ljubljane, torej izven kulturnega središča. V esejih štirih peteričarjev, ki so objavljeni v postumno izdani knjigi Franceta Forstneriča *Vem, da sem bil v Ljubstavi: pesmi in pričevanja* (2013), so si ti edini, da je bila peterica zanje pomembna in da je bil Forstnerič osrednja osebnost; njihovo delovanje se je večkrat prekinilo,⁴ s Forstneričevo smrtjo pa se je za vedno zaključilo. Partljič je v eseju zapisal:

Čeprav sem jaz morda najbolj šaljiv in zgovoren med nami, Drago najbolj jasen, polemičen in prodoren, Brvar glasen, načitan in duhovit, Kramberger, ta naš Einstein, najbolj pameten in skoraj odmaknjen, vsi še zmeraj štejemo Franceta za osrednjo osebnost peterice. /.../ O peterici razmišljam kot o nekakšni osebni in literarni sreči v življenju, nič več. (Partljič 2013: 107, 110)

Jančar je poudaril, da v peterici, v »naši umetniški skupini ni bilo nobenega estetskega poenotenja, bili smo vsak zase iz svojega sveta izvorni in to različnost smo ves čas negovali in spoštovali« (Jančar 2013: 136).

Štirje avtorji, ki so pripadali mariborski peterici, s svojimi opusi sodijo delno tudi na področje otroške in/ali mladinske književnosti in so prejeli literarne nagrade za mladinsko ustvarjalnost. France Forstnerič je leta 1970 prejel Levstikovo nagrado za zbirko spominske kratke proze *Srakač*, ki se navezuje na čas druge svetovne vojne. Tone Partljič je leta 1982 prejel Levstikovo nagrado za zbirko avtobiografskih

³ Kramberger meni, da je decentralizacija kulture nujna, ker vsi etabrirani avtorji ne živijo v Ljubljani, zato meni, da bi se morala spremeniti »dogajanja v slovenskem kulturnem in družbenem prostoru, katerega dnevno geslo je 'policentrizem'« (Kramberger 1973: 5). Pojem *občinsko slovstvo* uporablja Kramberger za dela, ki niso dovolj kakovostna, da bi bila prepoznavna v celotni Sloveniji, ob tem pa dodaja, da ima »tudi Ljubljana sama od nekdaj dovolj močno občinsko, za Slovence nepomembno slovstvo, ki si hoče, izrabljajoč svoj naključni središčni položaj in slabi sloves province, vedno znova pripisati veljavo, ki mu nikakor ne gre« (Kramberger 1973: 5).

⁴ Kramberger (2013: 144) je zapisal: »Žal je bilo peterici usojeno, da bo postala mit. Deloma smo sami hoteli tako, potem pa nam je zadeva ušla iz rok. Najprej jo je prevzela Udba, za njo pa krajevna zgodovina, ki zdaj tišči našo zgodbo novim generacijam pod nos.«

črtic *Hotel sem prijeli sonce*, biografija o Rudolfu Maistru *Deklica in general* je bila nominirana za desetnico 2014. Andrej Brvar je napisal tri pesnitve, za *Malo odisejo* sta s slikarjem Zmagom Jerajem leta 1988 prejela Kajuhovo nagrado. Marijan Kramberger je izdal eno mladinsko delo; Drago Jančar ne piše mladinskih literarnih del.⁵ Mesto se je Forstneriču, Brvarju, Jančarju in Partljiču za njihov prispevek na področju kulture zahvalilo z Glazerjevo nagrado za življenjsko delo; vsi štirje so prejemniki Nagrade Prešernovega sklada, slednji trije so prejeli tudi Prešernovo nagrado za življenjsko delo.

Približuje se petdesetletnica začetkov delovanja tega literarnega (z)druženja, ki je nedvomno pomembno zaznamovala kulturno življenje v Mariboru. France Forstnerič je o takratnem dogajanju v Mariboru zapisal:

Založba Borec je izdajala tudi mladinsko revijo Kurirček oz. so to revijo takrat menda ravno ustanovili, kakor so v Mariboru ustanovili zvezni Festival Kurirček za 'ohranjanje tradicij NOB v umetnosti za mladino'. V zvezi z revijo Kurirček je Štolfa v Mariboru (kjer smo bili v tistem času kar aktivni in svobodomiseln, takrat smo se prvič začeli družiti tudi peteričarji – Kramberger, Partljič, mladi Jančar, pozneje se nam je po prihodu s FF pridružil še Brvar) pripravil posvetovanje o tem, kako bi lahko revija Kurirček bila čimbolj sodobna in tudi literarno kakovostna. (Forstnerič 1991: 78)

V nadaljevanju so predstavljena vsa otroška ali mladinska dela štirih avtorjev, ki so pripadali literarnemu krogu mariborske peterice.

2 Otroška in mladinska dela

2.1 France Forstnerič (1933–2007) je izdal dve mladinski deli, in sicer kratkoprozno zbirko *Srakač* (1970) in pesniško zbirko *Bela murva* (1976). Bivanjske razmere v času druge svetovne vojne so v Forstneričevih delih neprijazne do majhnega otroka s Ptujkega polja, ki pa vendarle verjame v vitalizem. Pri Forstneriču se kažejo avtobiografski elementi ob spominu na otroštvo, pri čemer v prozi avtor podaja obrise realnega zgodovinskega časa (druga svetovna vojna), v pesniški zbirki se preveša čas od Forstneričeve sodobnosti, ko je zbirka nastajala (njegova družina), nazaj do spominov na pesnikovo otroštvo.⁶

Ker je Forstnerič vojni čas doživel kot otrok, gre torej za subjektivno predstavo o vojni in posledično o pomanjkanju osnovnih dobrin, ki je skozi domnevno otroški naivni pogled zato še bolj kruta. Za zbirko *Srakač* je avtor leta 1970 prejel Levstikovo nagrado, na platnici knjige pa je poudarjeno, da je bila črtica Kruh nagrajena na Festivalu Kurirček. V zbirki realističnih kratkih zgodb *Srakač* (1970), ki se časovno in tematsko navezujejo na čas druge svetovne vojne, prostorsko pa na Forstneričev rodni kraj, Pobrežje pri Ptuj, je glavni in hkrati naslovni literarni lik deček Srakač. Avtor v zgodbah opazno izpostavlja dva motiva: revščino (ki

⁵ Prispevek se osredinja na otroška in mladinska besedila, zato Drago Jančar ni obravnavan, čeprav je med peterico največkrat nagrajeni avtor in njegova dela že sodijo v kanon slovenske proze (prim. Tomaž Toporišič 1989, Miran Štuhec 2005, Martina Potisk 2012, Alojzija Zupan Sosič 2014).

⁶ Nekatere motive iz *Srakača* in *Bele murve* najdemo tudi v pesniških zbirkah za odrasle *Dolgo poletje* (1968) in *Ljubstava* (1981).

je v otroških očeh neločljivo povezana s hrano) in vojno. Že v prvi zgodbi, *Kruh*, pisatelj izpostavlja socialno tematiko, razmerje med bogatimi in revnimi:

Mati ni nikdar spekla tako dobrega kruha, kot je bil sosedov. /.../ 'Nismo bogati kot sosedovi,' je rekla tiho. 'Za nas je dober, kakršnega imamo. Še dobro, da ga imamo.' To zadnje je rekla nekoliko glasneje že iz kuhinje. Potem je ropotala z lonci, pihala v štedilnik, kjer vlažna jelševa drva niso hotela goreti, in kuhala kosilo. Pravzaprav krompirjevo juho. (Forstnerič 1970: 5)

Tretjeosebna pripoved je predstavljena z zornega kota osemletnega otroka, Srakača,⁷ ki razkrije svoja otroška čustva do matere, o kateri si deček včasih misli, da je hudobna, a se potem zaveda, da je le nesrečna: »Govorila mu je o njihovem kruhu in njihovem življenju. Pa še oče pije« (Forstnerič 1970: 7). Žalostna posledica očetovega alkoholizma je bilo fizično nasilje, predvsem je pretepal mater, pa tudi Srakača in njegove sestre. Forstnerič nadaljuje:

Potem je še rekla, da bo nekoč bolje na svetu, ko ne bo več tako revnih ljudi, kot so oni, ki še svoje hiše nimajo in morajo peči kruh v počeni peči, ker jim je nihče ne popravi. /.../ Srakač in mati sta se še dolgo mirno pogovarjala o njih, ki so revni, o razpokani peči in o njihovem in sosedovem kruhu pa še o življenju in jutrišnjih dneh. (Forstnerič 1970: 8)

V zgodbi *Drugačen kruh* je zapisan spomin na začetek druge svetovne vojne in mrtvega vojaka na dvorišču Srakačevih: hlebec kruha se je skotalil izpod plašča vojaka, ki ga je zadelo streljanje iz letala. Mrtvega vojaka je vojska odpeljala, hlebec pa je obležal na dvorišču. Srakačeva mama je rekla: »Ta kruh je treba pokopati kot mrliča« (Forstnerič 1970: 13). V vseh naslednjih zgodbah je bolj kot revščina v mladem Srakačevem življenju odmevala vojna, ta pa pomeni neposredno ogroženost, doživljanje strahu in smrti. Fronta, ki je prihajala vse bližje Srakačevemu domu, je bila nekaj strašljivega:

Vse noči je bobnelo na vzhodu kakor daljna nevihta in vžigalo na nočnem nebu zle bliskavice. Ko je pribobnalo že tako blizu, da je kdaj pa kdaj bilo slišati že žvižganje granat, so se Srakačevi preselili z najnujnejšim v klet. Zunaj ni bilo več vzdržati. (Forstnerič 1970: 86)

In nato so ljudje končno dočakali konec vojne, namesto olajšanja in veselja, se je ta za zmeraj zasadila v dečku: pretresljiva je zadnja črtica v zbirki, *Ribič*. Deček Srakač je namreč rad lovil ribe v Studenčnici med Koroščevim mlinom in Tumpičevo brvjo, a mu je hlapec Hrga razložil, da je potoček preveč čist, da bi ribe prijemale na trnek. Srakačeva vas je bila pol ure hoda oddaljena od Drave, a je Srakač vseeno šel v Dravo lovit ribe. Najprej ni imel sreče, nato je ujel majhno ribo, ki jo je izpustil, potem pa so kar prijemale, zdelo se mu je, da mu izpuščena ribica uresničuje veliko željo (gre za intertekstualnost s pravljico zlatu ribico). Domov je prišel ponosen, pokazal je svoj ulov, a zmagoslavje ni trajalo dolgo: Hrga je rekel očetu, da tiste dni nihče ne lovi v Dravi, ker po njej plavajo mrliča, saj je

---

⁷ V spremni besedi zbirke je Tone Partljič zapisal, da beseda *srakač* pomeni sračji mladič: »Vsekakor je naslov dovolj nenavaden, pa vendarle primeren za knjigo, ki govori o hudih časih vojne in o otroku (ki je tako neobglen, a radoveden in nenasiten kot srakač)« (Partljič 1970: 108).

bila pri Dravogradu huda bitka. Oče je ribe zakopal na gnoj, Srakaču pa je ob tem ostal boleč spomin na konec druge svetovne vojne.

Pesniška zbirka *Bela murva* (1976) vsebuje 27 pesmi, ki jih je Andrej Brvar v spremni besedi *O pesniku in njegovi beli murvi* (1976: 59–61) razvrstil v tri skupine (mestno okolje, čas vojne, pesnikovo otroštvo). Trije tematski krogi so tudi kronotopični, namreč pesmi o mestnem okolju predstavljajo čas sodobnosti ob nastanku zbirke, pesmi o vojni se navezujejo na posamezne motive iz *Srakača*, tretji tematski krog povezujejo predvsem spomini na babico. S pesnikom potujemo v času nazaj: od šestdesetih let 20. stoletja v čas vojne, nato v (idilična) trideseta leta 20. stoletja. Prvi tematski krog je postavljen v mestno okolje, to je čas novih prevoznih sredstev (avtomobilov, tovornjakov, letal), mestnega hrupa, prebivalcev bloka, obiskovalcev muzejev. Z iteracijami (npr. anafora v pesmi *Listje na avtu*; geminacija v pesmi *Kopam psa*) in naštevanji (npr. *Bolnik, Sosedu*) pesnik stopnjuje humornost dogajanja in čustvene reakcije. Oblikovno so zanimive avtorjeve likovne pesmi (*Za pusta*) in kopičenje retoričnih vprašanj (*Krivi nož*). Le včasih se mestno življenje popolnoma umiri, da je »Noč [je] mokra in gluha. / Moj sen je gnezdo / iz gorkega, mehkega puha« (Forstnerič 1976: 11). Čas vojne je čas smrti (kakor v pesmi *Kruh in kri*), je čas, ko se je bilo treba skriti »v škilasto vetrovno hišo, / kakor smo se skrili / in zapahnili duri, / da ne bi prišel k nam / košati vonj zemlje / in vonj sovraštva« (Forstnerič 1976: 39). In ko pesnik opazuje hčer, zlasti izrazito v pesmi *Včasih moja hči pomisli*, je srečen, ker imajo zanjo besede boj, krogla in smrt drugačen, manj dokončen pomen. Predvojno obdobje, ko je bil čas Forstneričevega zgodnjega otroštva, tečejo pesmi počasi, umirjeno, kakor pesnik zapiše babici v spomin v pesmi *Tvoja vas in tvoja hiša*: »Nikjer na svetu ni, / babica, tako dolge vasi, / kakor je tvoja« (Forstnerič 1976: 43). Le za otroka je lahko vasica ves svet, nekaj velikega, kar pa hkrati, ker v njej živijo bližnji, ljubi ljudje, predstavlja občutek idilične varnosti njegovega otroštva, ki je za vedno zvezan z babico (*Beli zajec, Bela murva, Breskve, Pogača, Veliki in mali voz*), zato je njena smrt (*Oblekli so te v črn gvant*) logični zaključek zgodnjega otroštva in pesniške zbirke.

Forstneričevi mladinski deli sta nerazdružljivo povezani s Pobrežjem pri Ptujju, s tistim koščkom ravnine, tik pod obronki Haloz. V tisto ravnino se je pesnik in pisatelj vrnil za zmeraj, pokopan je na Vidmu pri Ptujju.

2.2 Marijan Kramberger (1938–2015) je bil literarni zgodovinar, publicist, urednik in pesnik, ki je s svojim delovanjem pomembno prispeval k premislekom o književnosti,⁸ večkrat je sodeloval pri organizaciji Festivala Kurirček.⁹ Leta 1987 je izdal edino delo za otroke *Pasja zloženka*, ki sodi med pustolovske realistične

⁸ Marijan Kramberger je med drugim pisal tudi kritike mladinskih literarnih del; v Naši sodobnosti je npr. leta 1959 (št. 7) objavil prispevek Štiri mladinske knjige (o dramskih delih Josipa Ribičiča *Cenček in dedek Mraz* in *Čarobna paličica* Kristine Brenkove, povesti *Tajno društvo* PGC Antona Ingoliča in potopisu *Pisani svet* Franceta Bevka).

⁹ Festival Kurirček, ki je potekal v Mariboru med letoma 1963 in 1992, zadnji dve leti (1991, 1992) se je preimenoval v festival Otok in umetnost, je bil do osamosvojitve jugoslovansko srečanje zlasti mladinskih pisateljev in teoretikov. Bibliografsko kazalo o prispevkih s simpozijev je prispevala Darja Kramberger (1993); skoraj polovico zbornikov je uredil Jože Filo.

zgodbe iz vsakdanjega življenja. Glavni lik je deklica Ksenja, njen najboljši prijatelj je pisatelj Marjan iz Sadjarske ulice. Prvoosebna pripoved je uvedena s predstavitvijo Marjana; vsebuje tudi nekaj avtobiografskih elementov, npr. majhna sprememba imena literarnega lika glede na avtorjevo osebno ime, njegov poklic, Sadjarska ulica v Mariboru je bila pisateljev dom, deklica Ksenja, s katero je pisatelj prijateljaval.¹⁰ Med drugim Marjan pravi: »Zdaj sem že tako besen, da se nazadnje le zavem, da sem besen, in se začnem samemu sebi režati. Saj pa je tudi res smešno: tule sediva vsak na svojem koncu sobe, ena razvajena frkljica in en otročji pisatelj, in se greva, kateri bo bolj trmast« (Kramberger 1987: 19). Pripoved je razdeljena na petnajst kratkih opisno naslovljenih poglavij, katerih temeljni motivi so igre vlog: pisatelj in deklica se igrata psa (včasih tej igri rečeta tudi, da se igrata Kola, kar je ime resničnega sosedovega psa), bančne roparje, orliča itd., pri čemer pisatelj v igri sodeluje, hkrati pa igre tudi opisuje.¹¹ Naslov je povezan z njuno najljubšo igro, pri čemer pripovedovalec poudari: »Psi se mi dostikrat zdijo čisto takšni kot ljudje« (Kramberger 1987: 20). Avtor je delo predstavil tudi v reviji *Otrok in knjiga* (rubrika *Pogled na svoje delo*), kjer je o svojem delu zapisal, da je slavospev otroštvu, igri, domišljiji in književnosti:

Povzetek Pasje zloženke v enem samem stavku bi se skratka najverjetneje glasil: kako lepo je biti, in smeti biti, neresen. Leta dolgo vsak teden vsaj eno popoldne. In potem še štirinajst dni, ko pišeš o svoji neresnosti in še zmeraj ne moreš zadržati smeha ob spominu. (Kramberger 1987a: 91)

2.3 Andrej Brvar (1945) je napisal tri pesnitve, *Domačo nalogo* (1985), *Malo odisejo* (1988) in *Zimsko romanco* (1988), ki so najprej izšle kot samostojna dela z ilustracijami Zmaga Jeraja, nato ponovno v eni knjigi, njen naslov je *Tri pesnitve* (2007), z ilustracijami Alenke Sottler.¹² Založba Borec in založba Partizanska knjiga sta Brvarja in Jeraja leta 1989 nagradili za *Malo odisejo* s Kajuhovo nagrado za leto 1988. V spremni besedi k *Trem pesnitvam* je poudarjeno:

[z]a *Malo odisejo*, v bistvu pa za trilogijo v celoti, [sta] ustvarjalca leta 1989 prejela Kajuhovo nagrado založbe Borec. Žirija je v utemeljitvi zapisala, da sta oba avtorja s tem ciklusom »v slovensko knjižno produkcijo za otroke in mladino prispevala pomemben inovativen delež tako na tekstovni kot na vizualni sporočilni ravni«. (Tancer Kajnih 2007: 50–51)

Pesnitve sodijo med avtobiografska dela, v katerih Brvar opisuje doživljanje treh ključnih dogodkov v odraščanju, zato je dela bolje obravnavati glede na kronološka leta subjekta (in ne po letnicah izida) ter s tem povezane izkušnje in motive.¹³ Takšno odločitev za zaporedje pesnitev glede na realni čas, in ne nazadnje glede na

¹⁰ Po pripovedovanju Toneta Partljiča je Kramberger sorodnici Kseniji rokopis *Pasje zloženke* podaril za deseti rojstni dan (Partljič 2020: osebna korespondenca z avtorjem).

¹¹ Sklepamo lahko, da odlični opisi igre vlog izhajajo iz avtorjevega ukvarjanja z izumljanjem (ustvarjanjem) namiznih iger, ki jih je izdajal pod imenom Mark Berger; ideje iger in navodila zanje so dostopna v *Bibliografiji z dodatkom* (Kramberger 1999).

¹² Alenka Sottler je z ilustracijami požela velik uspeh, saj so bile uvrščene na razstavo na knjižnem sejmu v Bologni (2008).

¹³ Kljub temu da se je že v članku *O mladinski književnosti*, objavljenem v reviji *Otrok in knjiga* (1986/23–24), pa tudi npr. v intervjujih, objavljeni neposredno po podelitvi Prešernove

starost subjekta, zlahka opazimo tudi v *Treh pesnitvah*. Vse tri pesnitve so podane prvoosebno, pri čemer se subjekt znajde v neprijetnem ali neprijaznem položaju, na katerega nima vpliva (preprečil bi lahko le očetovo nasilje v *Domači nalogi*, če se ne bi odločil manjkati pri pouku). Zaradi zunanjih okoliščin (potovanje k staršem, izostanek od pouka, nesrečna zaljubljenost), ki so avtobiografski drobci, pesnik podaja sliko posameznega dogodka, ki se je trajno vtisnil v spomin na otroštvo in odraščanje. *Mala odiseja* ima že v naslovu poudarjeno potovanje epskih razsežnosti, še posebej je mogoče objektivno in metaforično primerjati subjektovo pot z Odisejevo, saj je perspektiva v pesnitvi eksplicitno otroška, za otroka pa je pot od Maribora do Čačka nekaj dolgega, nepredvidljivega, naporenega, celo strašnega. Književni čas je čas potovanja (in začetna omemba priprave na pot ter hoja do železniške postaje v Mariboru), književni prostor je vlak, izjema so le realni geografski prostori, in sicer preden vstopi deček na vlak v Mariboru, nato prestopanja (Beograd, Lajkovac) in končna postaja (Čačak). Niz dogodkov, ki zdravijo s čustveno in ritmično napetostjo skozi bralca, ustvarja zgoščen ritem pripovedi. Z ogovornimi figurami (kjer po pogostosti izstopata apostrofa in dialogizem), predvsem pa s klimaksom na ravni celotne zgodbe, ki se kaže kot stopnjevanje strahu, ali bo deček zmožel samostojno pot, se pesnitev zaključí s paradoksom: ko je končno na cilju, je strah presežen, celo malce žaljivo se mu zdi, da je mati zaskrbljena. Skozi oči prvoosebnega pripovedovalca bralec sledi celotnemu potovanju (torej celotni zgodbi) na dveh nivojih: eno plast predstavljajo opisi prostorov, tistih v vlaku (kupe) in hkrati pogled skozi okno (polja, vedute mest, naselij), druga plast so dečkovi notranji monologi, povezani s strahom, in (čustvena) razmerja, ki jih otrok vzpostavlja z naključnimi sopotniki; gre torej za paralelizem med zunanjim in notranjim potovanjem ter zunanjimi in notranjimi pokrajinami. Ti dobijo v delu zanimiva preimenovanja (ženska s sončnimi očali postane sončna očala, človek s srajco iz najlona je preimenovan v najlon srajco), subjekt pa jim razloži, zakaj potuje sam. Iz pesnitve je razvidna naklonjenost sopotnikov do otroka, celo njihova bližina in domačnost, saj ne pustijo mladega potnika samega. *Domača naloga: za učitelja A. K.* je prvoosebni opis dečka, ki se s prijateljem Bracom odloči manjkati pri pouku. Dečka ne razmišljata o posledicah svojega ravnanja, ker je dan lep, sončen, v mariborskem parku, pri treh ribnikih in na Piramidi, pa je veliko bolj zanimivo preživljati čas, kakor v šoli. Avtor je v pesnitvi z mnogovezjem nanizal opise prostorov vse do njemu najlepšega razgleda na mesto s Piramide. Navdušenje nad prostim dnem, izraženo tudi z anaforamí polisindetona, začne v tisti lepoti razgleda pojenjati, kajti zagledata tudi šolo in ta ju spomni na učitelja. Stopnjevanje strahu zaradi odsotnosti od pouka je predstavljeno z vedno pogostejšo mislijo na učitelja, ki doseže vrh v trenutku, ko prvoosebni subjekt pride domov, v domači kuhinji pa že sedi učitelj. Na tem mestu se spremeni tudi perspektiva, pripovedovalec še vedno ostaja personalni prvoosebni: če je bila zgodba na potepu vse do vstopa v stanovanje idilična, izražena kot opis lepega dne, se spremeni v notranji monolog, s katerim pripovedovalec najprej nagovarja učitelja (to izraža s kopičenjem svojilnih

---

nagrade 2015, Andrej Brvar distanciral od mladinske književnosti in se sam ne opredeljuje kot mladinski avtor, je treba njegove tri pesnitve, ki so izšle kot mladinska dela, v predstavitvi upoštevati.

zaimkov: *vaš klobuk, vaša pleša*, v kateri se sveti naš *lesteneč*, učitelj pije *našo kavo*, zagledam *mojo mojo* staro mamo ipd.), nato pa vse do konca pesnitve govori v notranjem monologu le še sebi (o svojem odzivu, o maščevanju očetu in o svoji bolečini). V *Zimski romanci* je temeljna tema nesrečna srednješolska ljubezen, prvoosebni pripovedovalec predstavlja svoj spomin na dogodek, ko ga zapusti dekle. Zgoščenost književnega časa, dogodki se odvijajo v enem zimskem večeru (kar nakazuje že naslov), in književnega prostora, omenjene so konkretne zemljepisne lokacije v Mariboru, stopnjujejo pripovedovalčevo bolečino nesrečne ljubezni. Zimski večer nikakor ni romantično obarvan, saj je beseda romanca na zgodbeni ravni uporabljena metaforično, in sicer kot alegorija. Smeli bi jo razumeti tudi kot oznako za »lirsko-epsko pesnitev s pomirljivim zaključkom. Obširno in lagodno lahko slika /.../ minljivost mladosti, sreče in lepote« (Trdina 1961: 190). Srednješolec, ki ga zapusti dekle, tava po mestu, v bifeju Pri pošti se pridruži skupini odraslih, izpove jim svojo žalost in ob tem pije alkohol. Nato hodi po zasneženih ulicah, da se trezni, nekako ne upa domov. V sklepu doživi očetovo tolažbo, čeprav je pričakoval negativen odziv, kar ga zmede, hkrati pa mu nalaga odgovornost za svoja dejanja. Tudi ta pesnitev se sklene z notranjim monologom, usmerjenim na očeta. *Tri pesnitve* v ilustracijah Alenka Sottler s podloženimi zemljevidi Jugoslavije in časopisnimi članki iz petdesetih in zgodnjih šestdesetih let 20. stoletja tudi na vizualni ravni vzpostavljajo književne čase in prostore pesnitev, posredno pa predstavljajo tudi starost (odraščanje) prvoosebnega pripovedovalca in temeljne teme pesnitev.

2.4 Tone Partljič (1940) je doslej izdal enajst mladinskih literarnih del, njegovo pisanje za otroke in mladino tvori tri žanrsko homogene skupine: spominsko, avanturistično in biografsko prozo. Za delo *Hotel sem prijeli sonce* (1981) je leta 1982 prejel tudi Levstikovo nagrado, za biografijo o generalu Maistru, *Deklica in general* (2011), je bil nominiran za desetnico 2014. Leta 2016 je prejel Prešernovo nagrado za življenjsko delo.

Dve zbirki črtic, *Hotel sem prijeli sonce* (1981) in *Slišal sem, kako trava raste* (1990), sodita med avtobiografsko prozo.¹⁴ Avtobiografska proza je v mladinski književnosti usmerjena na tematiko iz pisateljevega otroštva, v njej je glavni lik otrok/pisatelj v svojem otroštvu. Obe zbirki sta spominski, pri čemer Partljič na nek način idealizira čas svojega otroštva in vrednote, ki so takrat veljale, predstavi kot boljše in bolj idealne od tistih, ki so veljale v času nastanka obeh kratkoproznih zbirk, po drugi strani pa so njegovi spomini pogosto humorno obarvani in presegajo moraliziranje. Zaradi časovnega odmika od dogodkov je avtorjeva distanca do gradiva logična, domišljena je s stališča odraslega, vendarle pa Partljičeva pisava natanko izrisuje družbene in družinske odnose njegove mladosti. Partljič se v zgodbah vrača v rojstno Pesnico, še popolnoma ruralno, polno travnikov, njiv, gozdov

---

¹⁴ Nekatere motive iz zbirke *Hotel sem prijeli sonce* je Partljič uporabil tudi v drami *Moj ata, socialistični kulak* (1983) in v literarni avtobiografiji *Pesnica* (2019). Medbesedilnost v svojih delih morebiti najbolje razloži avtor sam: »Vse, vsaj pri meni (seveda odvezem slikanice o 'velmožeh' ali obe povesti) je en sam svet, ki sili iz notranjosti v izpoved in se šele potem zave, da je prisoten v mladinski črtici in romanu ali komediji ...« (Partljič 2020: osebna korespondenca z avtorjem).

in bistre vode, edino povezavo z mestom (Mariborom) pa je pomenila železniška proga. Avtor opisuje težko življenje svoje družine, čudenje nad *velikim* svetom, kadar se odpravi iz domače doline, z vlakom, seveda, ter življenjska spoznanja, ki jih otroški pogled na svet pač po svoje 'predela'. Prvoosebne kratke zgodbe imajo natančno določen književni čas in književni prostor, močno pa je poudarjena čustvena plat doživetega dogodka: veselje, žalost, strah, sram in paleta drugih občutkov, ki jih avtor kljub komični perspektivi zelo natančno izpričuje (revščina je npr. tema črtice *Nakup čevljev*, v kateri gre za opis, kako se družina pripravlja za odhod po nakupih v Maribor, saj je to pomenilo nekajtedenske priprave in pogovore, kaj kdo res potrebuje). V črtici *Črni kruh ob progi* mali Tonček že zraste, Maribor ga zaznamuje za dijaka vozača, saj hodi v nižjo gimnazijo, kamor se iz Pesnice vsak dan vozi z vlakom:

Do nas vozačev so imeli mestni otroci poseben odnos. Jaz sem se kar dobro učil, a jim nisem bil nikdar enak. Biti vozač je pomenilo vstajati zjutraj ob pol šestih in teči na vlak; to je pomenilo biti vedno blaten in premočen, biti lačen in obedovati šele ob štirih popoldne, ko so bili mestni otroci že siti iger ali pa so že napravili naloge. Biti vozač je pomenilo nositi še dolgo v pomlad visoke blatne čevlje, ker je na deželi blato, pomenilo je biti nekje zadaj, na robu, napoti vsem ... biti kmet.« (Partljič 2005: 58)

Ta sram, da nikoli ne bo enak, pisatelj poglobi z opisom izleta, ko vrže svoj sendvič z domačim kruhom skozi okno vlaka, ker se sramuje, da nima kupljenega sendviča, šele potem se zave odrekanja:

Že prej sem se tiho sramoval, sedaj pa sem bil ves potlačen. Kaj mi morajo res šele drugi pokazati, da je naš kruh zlat? Natanko sem vedel, da doma ne bo mesa za voznika, da bo imel ata ob košnji samo domačo mast, da ne bo kaj ponuditi, če pride kdo na obisk. (Partljič 2005: 60)

Mestoma, predvsem pri izrazitih motivih revščine, kadar izrisuje družbene (zlasti socialne) razmere, postane zgodba trpka ali celo grenka. Gotovo je v prvi zbirki najbolj pretresljiva črtica *Tetica, jaz sem te zdaj prišla*, ki je pripoved o otroštvu Partljičeve mame, to je do skrajnosti boleč spomin – pravzaprav spomin spomina – na doživljanje krivic, fizičnih kazni, obrobnosti nezakonskega otroka. Petletna Micika mora pasti živino pri kmetu, kjer stanujeta z mamo. Od nekdanje ve, da je nekako odveč, čeprav še ne razume čisto dobro, zakaj je tako. Ko jo kmet drugič pretepe in je mama ne brani, odide k prijazni ženski, ki je vedno, kadar je zagledala Miciko, rekla, da bi takega prijaznega otroka tudi ona imela:

Ostala je pri njima, dokler ni zrasla in si šla sama služiti kruh. Potem je spoznala manjšega moškega, ki je bil tudi brez staršev, ker so mu še kot otroku umrli, in je tudi živel pri tujih ljudeh. Njima smo se rodili sestra, brat in jaz. (Partljič 2005: 14)

V avanturistično-socialni povesti *Dupleška mornarica* (1996), ki je podnaslovljena *Mladinska povest z reke Drave*, je Partljič orisal razmere v tridesetih letih dvajsetega stoletja. Prigode glavnega protagonista, osirotelega najstnika Frančka Petriča, je strnil v nekaj dni. Socialni del povesti se nanaša na Frančkov iskanje svojega mesta po maminu smrti, njegovo srečanje s splavarji, z Duplekom, z očetovim bratom (gostilničarjem in županom Rudolfom Petričem), ovdovelo Joštovko in

štirinajstletno rdečelaso Barbaro. Avanturistični del Partljičeve pripovedi, kako trije dečki, Franček, Angel Grmek in Lojz Golob, ustanovijo Dupleško mornarico, ukradejo splav, nasedejo pri Sračincu in kljub temu uspešno prodajo les Biškupu, pri katerem služi Barbara, se z neverjetno pripovedno energijo razreši v srečen konec. Povest se navezuje na tradicijo slovenske pustolovske mladinske proze s kolektivom otrok kot pozitivnim moralnim imperativom, ki je poznana že od *Bratovščine Sinjega galeba* (1936) Toneta Seliškarja naprej. Osrednji dogodek je kraja splava, a ima to, sicer izrazito negativno dejanje, ves čas pozitivno konotacijo, saj gre za plemenit cilj poprave krivic (pravično razrešitev dogodkov). Tretjeosebni avktorialni pripovedovalec predstavi zgodbo v hitrem tempu, ki ustreza kratkemu času dogajanja. Partljič v sintetično zasnovano zgodbo vložil folklorno besedilo, in sicer povedko o karakterju treh slovenskih rek, opozoriti pa velja tudi na njegov subtilen opis lika profesorja (to je Anton Ingolič). Zgodba je hkrati opozorilo o pomenu pravičnosti, poštenosti in prijateljstva ter poklon reki Dravi. Slednje zlasti izžareva dialog med profesorjem Antonom in Frančkom, ko sta sama na splavu:

»Kaka lepa tišina je tu na Dravi!« »Saj. Toda če dobro poslušate, se tudi ta tišina sliši ... Tudi tišina ni čisto tiha ...« »Kako?« je zategnil profesor. »Saj govoriš ko kak filozof ...?« »Poslušajte, zmeraj se kaj sliši ... Če ne drugo, pa vsaj potuhnjeno pretakanje vode ...« (Partljič 1996: 53)

Med daljša prozna besedila sodi tudi delo *Maša in Tjaša* (1999), pripoved, ki je edina v Partljičevem opusu za otroke in mladino postavljena v sodobnost in mestno okolje (Ljubljana), lik Mašinega dedka ima veliko avtobiografskih elementov. Tudi v tem delu odsevajo družbene razmere, saj Tjašin oče, ki je tajnik politične stranke, nasprotuje, da se njegova hči družil z Mašo, katere dedek je poslanec druge stranke. Deklici zato pobegneta v Pesnico, saj je Maši dedek pripovedoval o svojem rojstnem kraju, ki da ozdravi dušo. Ob hitrem nizanju avanturističnih dogodkov se deklici še isti večer vrneta v Ljubljano, Tjašin oče pa sprevidi svojo zmo: politika ni stvar otrok in njihovih prijateljstev.

S stališča biografskega tipa zgodovinskega žanra je Partljič posebno pozornost posvetil generalu Rudolfu Maistru, napisal je biografijo, namenjeno najstnikom, z naslovom *General* (2006), nato pa še krajše delo *Deklica in general* (2011), namenjeno otrokom v predbralnem in zgodnjem bralnem obdobju. Partljič je izdal tudi poljudno biografijo o Francetu Prešernu z naslovom *Največji slovenski pesnik in Slovenci* (2013a), nato še slikanico o Prešernu *Škrlatne vile napovedi* (2016). Izdal je še biografiji o Ivanu Cankarju, *O Ivanu in Ani* (2013b), in o Antonu Tomažu Linhartu *Matiček* (2018).

Slikanice o Maistru, Cankarju, Prešernu in Linhartu so izšle v zbirki Znameniti Slovenci, v njej je izbrana oseba hkrati predstavljena na dva načina: na lihih straneh je poljudno-strokovna biografija, na sodih straneh pa literarna zgodba, ki se tematsko navezuje na življenjepis izbrane osebe. V vseh štirih slikanicah sta grafični podobi življenjepisa in zgodbe različni (drugačna tipografija črk), tako bralec lažje sledi posameznemu delu besedila. V *Deklici in generalu* Partljič podaja precej natančen Maistrov življenjepis, s poudarkom na letu 1918, ko je general prevzel vojaško oblast v Mariboru, ustanovil Slovensko vojsko ter s svojimi borci ubranil severno mejo. Imel je bogato knjižnico, ki je od leta 1998 v lasti Univerzitetne

knjižnice Maribor (leta 2018 je postala kulturni spomenik državnega pomena), na Zavrhu v Slovenskih goricah pa so domačini uredili spominsko sobo, vsako leto pripravijo tudi prireditev v njegov spomin. Rudolf Maister je bil pesnik, ki je desetletni Katrci posvetil ponarodelo pesem Završki fantje (1929), njena resnična zgodba o poznanstvu z generalom je zapisana v literarnem delu slikanice. Partljič je dodal še poglavje, naslovil ga je Za konec, v katerem je izrazil osebno spoštovanje do generala Maistra in njegovih borcev. Druga slikanica, *O Ivanu in Ani*, v biografskem delu slikanice vsebuje podatke o Ivanu Cankarju, v besedilu najdemo tudi odlomek Cankarjevega pisma Ani Lušinovi in odlomek njenega pisma Cankarju ter odlomke pesmi, ki jih je Cankar posvetil Ani. V leposlovnem delu je Partljič zelo čustveno pretresljivo opisal Ivanovo in Anino ljubezen in njuno nikoli izpolnjeno hrepenenje po skupnem življenju. Vse to poveže z mavrico, ki se zdi kot da sega od Ivanovega do Aninega groba in ju povezuje, kakor mavrica, ki povezuje grobova nesojenih ljubimcev v delu, ki ga pisatelj Klemen ravno prevaja.¹⁵ Tretja slikanica, *Škrlatne vile napoved* (2016), je posvečena življenju in delu Franceta Prešerna. Že na veznih listih je izpostavljena sedma kitica *Zdravljice*, besedilo slovenske himne (kar Partljič posebej poudari v življenjepisnem delu slikanice). Nanizana so dejstva iz življenja pesnika, hkrati pa Partljič poskuša ovreči nekatere stereotipe, povezane s Prešernom (npr. pisanje v stanju opitosti, svobodomiselnost). V leposlovnem delu je Partljič napisal pripovedko o treh sojenicah, beli, modri in škrlatni, ki so Prešernu ob rojstvu napovedale usodo: prva o poklicnem uspehu, druga o sreči, tretja o bolečini srca. Vile so se dogovorile, da se ponovno srečajo po njegovi smrti in ugotovijo, katera je pravilno prerokovala. Takoj po smrti ne, pač pa čez mnogo let sta bela vila s Triglava in modra izpod slapa potrdili tretji, Škrlatici, da je imela prav: »Njegov najpomembnejši del telesa je bilo srce. Njegova učenost in njegove šole so šle v pozabo, ostale pa so njegove pesmi« (Partljič 2016: 23). Četrta slikanica iz zbirke ima naslov *Matiček* (2018) in je posvečena Antonu Tomažu Linhartu in začetkom slovenskega gledališča. Informativni del zgodbe se dotika nekaterih najpomembnejših točk v Linhartovem življenju (šolanja, dela; Partljič ga predstavi zlasti kot pomembnega spodbujevalca za razvoj knjižnic – iz licejske knjižnice je nastala današnja Narodna in univerzitetna knjižnica), omenja tudi njegovo literarno ustvarjanje. Literarni del zgodbe je povzetek fabule Linhartove komedije, izdane leta 1790, *Matiček se ženi* (na platnici v informativnem besedilu je pojasnjena navezava na Beaumarchaisovo *Figarovo svatbo*, 1784); posebej so izpostavljeni zamenjava baronice in Nežke, Matičkovo razkrinkanje barona Naletela, baronova privolitev v Nežkino in Matičkovo poroko. Na zadnji platnici je zapis o razvoju gledališč na Slovenskem, pri čemer komedija *Županova Micka*, ki so jo premierno uprizorili 29. 12. 1789, pomeni »rojstvo slovenskega gledališča« (Partljič 2018: platnica), saj gre za prvo igro, ki je bila uprizorjena v slovenščini.

Tonetu Partljiču je vsekakor treba priznati, da ima izbrušen občutek za socialno pravičnost in dobroto, kar se odraža tudi v njegovi mladinski prozi. Avtor spoštuje tradicijo, ki jo je oživil skozi spomine in biografije, predvsem pa so zanimive podrobnosti (karakterne, situacijske), s katerimi predstavlja predvsem dobro v

¹⁵ Podrobna analiza slikanice je objavljena v prispevku *Slikanice o Cankarju in Cankarjeva dela v slikanicah* (Haramija in Batič 2018).

literarnih likih. Skozi pisanje o pomembnih slovenskih osebnostih (Linhart, Prešeren, Cankar, Maister) pa približuje njihovo življenje in delo tudi mladim bralcem.

Sklep

Vsi štirje avtorji mariborske peterice, Partljič, Brvar, Kramberger in Forstnerič, ki s svojimi deli sodijo tudi na področje mladinske književnosti, so poetološko na moč različni, vendar pa jih določata skupni prostor in čas ustvarjanja (vsa njihova mladinska dela so izšla v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja, izjema je Partljič, ki še vedno izdaja tudi mladinska dela). Skupna jim je tudi avtobiografskost; ta je v obravnavanih delih usmerjena na motive iz njihovega otroštva, glavni lik je otrok/pisatelj/pripovedovalec v času svojega otroštva oz. pri Krambergerju je pisatelj pripovedovalec, opisuje pa otroštvo svoje male prijateljice (in svoje druženje z njo). Izjema so najnovejša Partljičeva dela, ki večinoma sodijo med biografije o znamenitih Slovencih. Avtobiografska proza je pripoved o avtorjevem lastnem življenju, njena temeljna značilnost je, pravi Biti (1997: 15), da je »pripovedovana s celotne časovne distance, ki omogoča pregled nad celoto življenja.« Gre torej za »notranjo perspektivo subjekta, ki je v prikazovanju dogodkov in nazorov navezan predvsem na svoje lastne izkušnje« (Biti 1997: 16). Takšno perspektivo so uporabili France Forstnerič, Marijan Kramberger in Andrej Brvar v vseh mladinskih delih, Tone Partljič pa v zbirkah kratke spominske proze. Trije avtorji v delih omenjajo spomine na otroška leta, ki so jih preživeli na Štajerskem (Pesnica, Maribor, Pobrežje pri Ptuju), Kramberger otroštvo deklice Ksenje. V nekaterih njihovih delih je opaziti isti književni prostor, to je reka Drava, ki jo bralec doživlja kot *locus amoenus* (izjema je Forstneričeva Drava v črtici *Ribič*, ko je reka krvava od padlih vojakov), saj so Drava in prostori ob njej predstavljeni idilično, že skoraj kot romantične heterotopije;¹⁶ pri Krambergerju je idilični prostor pisateljev vrt v Sadjarski ulici. Forstnerič v *Srakaču* poudarja, da je bila v času Srakačevega otroštva vas pol ure hoda oddaljena od Drave, čeprav

/s/tari ljudje pravijo, da je nekoč tekla tik za vasjo. Res se svet za vasjo zniža za veliko, z bezgovjem, koprivami in lapuhom poraščeno naravno stopnico, toda kdaj je že moralo biti to, ko je bila vas ob Dravi! Velika voda se je že davno odplazila kakor kača od ognja bolj proti vzhodu in zdaj v vasi slišijo njeno šumenje le v zelo tihih nočeh. (Forstnerič 1970: 102)

Brvar Dravo omenja v dveh pesnitvah: v *Mali odiseji* vlak pelje čez železniški most, v *Zimski romanci* sta omenjena Studenška brv in Lent, v *Domači nalogi* dečka sicer gledata s Piramide na mesto, a v opisu vedute reka ni posebej omenjena. Pri Partljiču v *Dupleški mornarici* ne gre za spomin, temveč se o reki pogovarjata profesor Anton in Franček. France Forstnerič v delih zajema čas svojega otroštva pred in med drugo svetovno vojno; Andrej Brvar spomin na potovanje, ko je star

¹⁶ Jožica Čeh Steger predstavlja koncept idile v širšem smislu kot »vsako besedilo, ki tematizira slikovit prostorsko-statičen konstrukt samozadostnega in harmoničnega človekovega sobivanja z naravo« (Čeh Steger 2014: 78), pri čemer se teoretičarka navezuje na Foucaultovo utemeljitev drugih prostorov (utopije in heterotopije). V istem članku podaja tudi zgodovinski razvoj in utemeljitev termina *locus amoenus* kot prijetnega literarnega kraja, ki zbuja občutek toplote in varnosti.

devet let, nato na izostanek od pouka ter dogodek v srednješolskem obdobju; Tone Partljič v spominski prozi zajema čas otroštva in mladostniškega (srednješolskega) obdobja. Druga Partljičeva dela časovno in krajevno niso enotna, kar izhaja iz žanrske pripadnosti del: v avanturistični prozi se v delu *Dupleška mornarica* vrača v preteklost, povest *Maša in Tjaša* se dogaja v sodobnosti, večinoma v mestnem okolju, čeprav je Pesnica prispodoba za razrešitev vseh težav; biografska proza se že po svojem temelju navezuje na čas življenja osebe, ki jo avtor predstavlja (Linhart, Prešeren, Cankar, Maister).

Pisatelji mariborske peterice prvenstveno niso otroški ali mladinski avtorji, štirje med njimi pa so manjši del svojih opusov posvetili tudi otrokom ali mladostnikom.

LITERATURA

- Vladimir BITI, 1997: *Pojmovnik suvremene književne teorije*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Andrej BRVAR, 1976: O pesniku in njegovi beli murvi. *Bela murva*. Ljubljana: Mladinska knjiga. (Cicibanova knjižnica). 59–61.
- , 1985: *Domača naloga: za učitelja A. K.* Ilustriral Zmago Jeraj. Ljubljana: Partizanska knjiga. (Matjaževa knjižnica).
- , 1988: *Mala odiseja*. Ilustriral Zmago Jeraj. Ljubljana: Partizanska knjiga. (Matjaževa knjižnica).
- , 1988: *Zimska romanca*. Ilustriral Zmago Jeraj. Ljubljana: Partizanska knjiga. (Matjaževa knjižnica).
- , 2007: *Tri pesnitve*. Ilustrirala: Alenka Sottler. Maribor: Litera. (Zbirka Mladež).
- , 2013: Brez naslova. *Vem, da sem bil v Ljubstavi: pesmi in pričevanja*. Ljubljana: Beletrina. 116–128.
- Andrej BRVAR, France FORSTNERIČ, Drago JANČAR, Marijan KRAMBERGER, Tone PARTLJIČ, 1973: *Skupaj*. Maribor: Založba Obzorja.
- Jožica ČEH STEGER, 2014: Idilični prostori kot drugi prostori v pripovedni prozi Pavline Pajk. *Slavia Centralis* 7/1, 73–85.
- Marjan DOLGAN, 1974: A. Brvar, F. Forstnerič, D., Jančar, M. Kramberger, T. Partljič: *Skupaj*. *Sodobnost* 22/ 6, 569–573.
- France FORSTNERIČ, 1968: *Dolgo poletje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- , 1970: *Srakač*. Ljubljana: Mladinska knjiga. (Knjižnica Sinjega galeba).
- , 1976: *Bela murva*. Ljubljana: Mladinska knjiga. (Cicibanova knjižnica).
- , 1981: *Ljubstava*. Maribor: Založba Obzorja.
- , 1991: Prvo otroško pesem mi je naročila Marija. *Otrok in knjiga* 18/32, 77–83.
- , 2013: *Vem, da sem bil v Ljubstavi: pesmi in pričevanja*. Ljubljana: Beletrina.
- P. G., 2015: *Poslovil se je Marijan Kramberger, član nekdanje mariborske peterice*. Dostop 23. 9. 2020 na <https://www.rtvsllo.si/kultura/knjige/poslovil-se-je-marijan-kramberger-clan-nekdanje-mariborske-peterice/372540>.
- Dragica HARAMIJA, 2013: Aktualnost kanonskih realističnih mladinskih besedil s temo revščine. *Otrok in knjiga* 88, 5–17.
- , 2015: Mladinska književnost Toneta Partljiča. *Otrok in knjiga* 42/93, 68–71.

Dragica HARAMIJA in Janja BATIČ, 2018: Slikanice o Cankarju in Cankarjeva dela v slikanicah. *Ivan Cankar v medkulturnem prostoru: ob stoti obletnici Cankarjeve smrti*. Ur. Jožica Čeh Steger, Simona Pulko, Melita Zemljak Jontes. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 126). 307–318.

Drago JANČAR, 2013: Brez naslova. *Vem, da sem bil v Ljubstavi: pesmi in pričevanja*. Ljubljana: Beletrina. 128–141.

Darja KRAMBERGER, 2002: *Festival Kurirček, Festival Otrok in umetnost: bibliografsko kazalo festivalskih publikacij 1963–1992*. Maribor: Muzej narodne osvoboditve.

Marijan KRAMBERGER, 1959: Štiri Mladinske knjige. *Naša sodobnost* 7/7, 656–658.

—, 1973: Zakaj izdajamo to skupno knjigo in kaj hočemo doseči z njo? *Skupaj*. Maribor: Založba Obzorja. 5–7.

—, 1987: *Pasja zloženka*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

—, 1987a: Biti plačan za neresnost. *Otrok in knjiga* 15/26, 89–91.

—, 1999: *Bibliografija z dodatkom*. Maribor: Samozaložba.

—, 2013: Epistola prijatelju ob sedemdesetletnici (2003). *Vem, da sem bil v Ljubstavi: pesmi in pričevanja*. Ljubljana: Beletrina. 142–147.

Tone PARTLJIČ, 1970: France Forstnerič in njegov Srakač (spremna beseda). *Srakač*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 108–111.

—, 1981: *Hotel sem prijeti sonce*. Ljubljana: Mladinska knjiga. (Knjižnica Sinjega galeba, 235).

—, 1983: *Moj ata, socialistični kulak*. Maribor: Slovensko narodno gledališče.

—, 1990: *Slišal sem, kako trava raste*. Ljubljana: Mladinska knjiga. (Zbirka Sledi).

—, 1996: *Dupleška mornarica*. Ljubljana: Mladinska knjiga. (Pisanica).

—, 1999: *Maša in Tjaša*. Ljubljana: Prešernova družba.

—, 2005: *Hotel sem prijeti sonce*. Ljubljana: Karantanija. (Bibliofilska izdaja).

—, 2006: *General: deset črtic o Rudolfu Maistru*. Ljubljana: Karantanija.

—, 2011: *Deklica in general: general Maister*. Ilustriral Anton Buzeti. Murska Sobota: Ajda, IBO Gomboc. (Zbirka Midva: Znameniti Slovenci).

—, 2013: Zmerom z nami. *Vem, da sem bil v Ljubstavi: pesmi in pričevanja*. Ljubljana: Beletrina. 104–116.

—, 2013a: *Največji slovenski pesnik in Slovenci*. Ilustriral Igor Ribič. Piran: Sanjska knjiga.

—, 2013b: *O Ivanu in Ani; Ivan Cankar*. Ilustriral Anton Buzeti. Murska Sobota: Ajda, IBO Gomboc. (Zbirka Znameniti Slovenci).

—, 2016: *Škratne vile napovedi, France Prešeren*. Ilustriral Anton Buzeti. Murska Sobota: Ajda, IBO Gomboc. (Zbirka Midva: Znameniti Slovenci).

—, 2018: *Matiček, A. T. Linhart, počelo slovenskega gledališča*. Ilustriral Anton Buzeti. Murska Sobota: Ajda, IBO Gomboc. (Zbirka Midva: Znameniti Slovenci).

—, 2019: *Pesnica*. Ljubljana: Beletrina.

—, 2020: *Osebna korespondenca z avtorjem*. 15. 5. 2020.

Martina POTISK, 2012: Medbesedilni vidik Jančarjevih romanov *Drevo brez imena* in *To noč sem jo videl*. *Slavia Centralis* 5/2, 82–93.

Miran ŠTUHEC, 2005: Pripovedovalec, fokalizacija in avtorjev glas v krajših pripovedih Draga Jančarja. *Slavistična revija* 53/2, 119–134.

Darka TANCER KAJNIH, 2007: O Andreju Brvarju in njegovih Treh pesnitvah. *Tri pesnitve*. Ilustrirala: Alenka Sottler. Maribor: Litera. (Zbirka Mladež). 49–57.

Tomaž TOPORIŠIČ, 1989: Dramatika na poti nomadov. *Nova revija* 87–88, 930–943.

Silva TRDINA, 1961: *Besedna umetnost II. del: Literarna teorija*. Ljubljana: Mladinska knjiga. (Slavistična knjižnica).

Alojzija ZUPAN SOSIČ, 2014: Partizanska zgodba v sodobnem slovenskem romanu. *Jezik in slovstvo* 59/1, 22–42.

THE LITERARY OPUS OF FOUR CHILDREN'S LITERATURE WRITERS, THE MEMBERS OF THE MARIBOR FIVE

In its essence, the literary group known as the Maribor Five, composed of Andrej Brvar, France Forstnerič, Drago Jančar, Marijan Kramberger and Tone Partljič, did not necessarily suggest a new literary direction in their writing. Instead this was a group of (already) renowned literary authors who lived and worked outside Ljubljana (meaning outside the national cultural centre). The activities of the Maribor Five date back to the 1970s. In 1973 they published the book *Skupaj* (Together), which is a unique manifesto directed against the centralisation of literature in Slovenia.

The opuses of four authors of the Maribor Five also partly reach into the area of children's and/or young adult literature. In his book of poetry *Bela murva* (White Mulberry) and his collection of short stories *Srakač* (Magpie), France Forstnerič mostly depicted his childhood during a time of war. For the latter he received the Levstik Prize in 1970. Tone Partljič has so far published eleven works for young readers. In terms of genre, his writing for children and young adults constitutes three homogenous groups: memoiristic, adventure and biographical prose. Particularly notable is the collection of autobiographical literary sketches *Hotel sem prijeli sonce* (I Wanted to Hold the Sun), for which Partljič received the Levstik Award in 1982, and his biography of Rudolf Maister, *Deklica in general* (The Girl and the General), which got him a nomination for the Desetnica Award in 2014. Andrej Brvar's three long poems, *Domača naloga* (Homework), *Zimska romanca* (Winter Romance) and *Mala odiseja* (Little Odyssey) were published as individual picture books in 1988. For the latter he and the painter Zmago Jeraj received the Kajuh Prize. Marijan Kramberger is the author of a work for children entitled *Pasja zloženka* (*A Dog's Leaflet*).

In his works France Forstnerič examines the period of his childhood before and during the World War II; Andrej Brvar remembers a trip he had taken when he was nine (after World War II), skipping lessons, and an event from secondary school; Tone Partljič includes memories from his childhood and school years in his memoiristic prose. Due to their genre, Partljič's other works are not unified in terms of narrative period and locality: in his adventure prose in *Dupleška mornarica* (The Duplek Navy) he returns to the past, his tale *Maša in Tjaša* (Masha and Tyasha) takes place in the present, mostly in urban surroundings, though the poet is a metaphor for solving all troubles; and his biographical prose by its nature refers to the era of the person presented (Anton Tomaž Linhart, France Prešeren, Ivan Cankar, Rudolf Maister).